

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN
ONDERZOEKSEENHEID
CENTRUM VOOR ECONOMISCHE STUDIËN

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN
2011/136

INDIA, EEN RIJZENDE ECONOMISCHE GROOTMACHT?

Lodewijk Berlage
K.U.Leuven
A. Indira
Loyola Institute of Business Administration, Chennai

December 2011

D/2011/2020/35

Verantwoordelijke uitgever: Professor André Decoster
Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen

De “Leuvense Economische Standpunten” worden opgevat als een vrije wetenschappelijke tribune waarin de stafleden van de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen opiniërende studies en essays publiceren. De opzet bestaat erin om op bevattelijke wijze een reeks van inzichtverhelderende en beleidsoriënterende economische standpunten te brengen. Onze beweeglijke wereld heeft hieraan wel behoefte.

Dergelijke reeks zal uiteraard verschillende opinies en denkstromingen brengen.

Leuvense Economische Standpunten zullen alleen de visie van de auteur vertolken. Zij kunnen dus niet doorgaan als de visie van een instelling.

U kan een elektronische versie van de LES terugvinden op de website van de faculteit:
www.econ.kuleuven.be/onderzoek.htm.

Reacties op de Leuvense Economische Standpunten zijn altijd welkom bij
Karla.VanderWeyden@econ.kuleuven.be

SAMENVATTING

India heeft sinds 1980 een sterke economische groei gerealiseerd. De groeiversnelling begon tien jaar vóór de overheid (in 1991) expliciet besliste af te stappen van het sinds de onafhankelijkheid uitgebouwde systeem van uitgebreide regulering van de economische activiteit en van afscherming van de wereldwijde goederen-, diensten en financiële markten. Vooral opvallend was de snelle groei van de “moderne” diensten: financiële diensten, communicatie en bedrijfsondersteunende diensten. Nochtans blijft India een relatief arm land. In 2009 bedroeg zijn per capita BBP berekend aan koopkrachtpariteit slechts negen percent van dat van België. Maar omwille van zijn grote bevolking is, gemeten aan het BBP, zijn gewicht in de wereldeconomie aanzienlijk en groeiend. De openstelling naar het buitenland toe heeft het aandeel van India in de wereldwijde goederen-, diensten- en financiële stromen doen toenemen, na decennia van daling. Maar voorlopig blijft het land zowel voor goederen en diensten als voor financiële stromen een relatief kleine speler. Op welbepaalde goederen en dienstenmarkten heeft India wel een belangrijke plaats uitgebouwd.

Een cruciale vraag is of India zijn snelle economische groei kan blijven aanhouden. Het land heeft daarvoor zeker troeven, zoals een jonge bevolking en daarmee gepaard een lage afhankelijkheidsratio. Ook de technologische achterstand die nog grote delen van de economie kenmerkt, kan snelle groei toelaten. Maar om die groeikansen te benutten moet India dringend oplossingen vinden voor een aantal uitdagingen. In de tekst bespreken we er drie: de zwakke capaciteit van de staat om zijn beslissingen uit te voeren en te voorzien in publieke en sociale diensten; de gebrekkige wegeninfrastructuur, elektriciteitsvoorziening en urbanisatie; en het lage niveau van welzijn van een groot deel van de bevolking dat nauwelijks deelt in de vruchten van de economische groei.

1. INLEIDING

De laatste twee decennia van de twintigste eeuw werden gekenmerkt door twee grote veranderingen op wereldschaal: de implosie van de communistische regimes in Oost-Europa en in een aantal ontwikkelingslanden, samen met hun systeem van centrale planning, en de economische opkomst van de twee bevolkingrijkste landen ter wereld, China en India. De implosie van de communistische regimes speelde zich af in een korte tijdspanne, van eind 1989 tot 1991. De versnelling van de economische groei in China en India daarentegen was en is van nature een meer langdurig proces. Dat begon zowel in China als in India rond 1980. Maar er ging enige tijd overheen voor de wereld zich bewust werd van de grote veranderingen die zich in beide landen afspeelden en van de effecten daarvan op de rest van de wereldgemeenschap. Slechts in het voorbije decennium groeide de perceptie dat China en India op weg waren toe te treden tot de selecte club van grote economieën, gemeten aan het bruto binnenlands product (BBP)¹.

In deze tekst concentreren we ons op de economische groei van India. De groei van dat land is om minstens drie redenen belangwekkend. Ten eerste had India na zijn onafhankelijkheid geopteerd voor een economisch systeem waarin de staat een belangrijke rol zou spelen door zelf private goederen en diensten te produceren, door de activiteiten van private ondernemingen op verregaande wijze te reguleren en door het land af te schermen van wereldmarkten voor goederen, diensten en financiële middelen. Onder dat geleidelijk uitgebouwde regime kende India een positieve groei van zijn per capita BBP, maar die bleef tussen 1950 en 1980 beperkt tot 1,5 percent per jaar en bovendien daalde de gemiddelde groeivoet in elk decennium. (Zie tabel 1.) Het doorbreken van die trend, ook wel eens de Hindu-groeivoet genoemd, was niet evident. Opmerkelijk is dat de groeiversnelling zich voordeed tien jaar voor de regering in 1991 expliciet afstand nam van het beleidskader van de voorgaande decennia. Ten tweede is India sinds zijn afhankelijkheid in 1947 een democratie, waarin de macht regelmatig overgaat van één partij of coalitie op een andere.² Een verandering van het beleidskader is in een democratie moeilijker dan in een autocratie omdat veranderingen altijd ingaan tegen gevestigde

¹ Het BBP van een land is gelijk aan zijn per capita BBP maal zijn bevolking. Zoals verder in deze tekst aangetoond blijft in China en India het per capita BBP ver beneden dat van de Verenigde Staten en van West-Europa. Maar door de omvang van hun respectievelijke bevolking is het BBP van beide landen groot vergeleken met dat van vele andere landen, zeker als de omrekening van nationale munt naar dollars gebeurt aan koopkrachtpariteit (en niet aan de wisselkoers).

² Er was slechts één onderbreking van het democratische proces, de noodtoestand die van juni 1975 tot begin 1977 van kracht was. Die was uitgeroepen door de toenmalige eerste minister, Indira Gandhi, en werd door haar ook opgeheven toen ze vrijwillig besliste verkiezingen uit te schrijven, die ze zou verliezen.

belangen. Bovendien is het in een democratie steeds mogelijk dat een nieuwe regering de klok terugdraait. In India is dat niet gebeurd en hebben opeenvolgende regeringen bijgedragen tot de geleidelijke uitbouw van een meer liberaal beleidskader, zowel intern als naar het buitenland toe. Ten derde is India, zoals China, een zeer groot land. Veranderingen in die landen hebben uiteraard een sterkere impact op de wereldeconomie dan veranderingen in kleinere landen.

De versnelling van de economische groei in India in de jaren 1980 was een onverwachte trendbreuk. De bedoeling van deze tekst is eerst nader in te gaan op de economische groei van het land na 1980. In sectie 1 beschrijven we het groeiproces van 1980 tot nu en analyseren we de onderliggende groeideterminanten. In sectie 2 onderzoeken we de evolutie van de plaats van India in de wereldhandel en in de internationale stromen van buitenlandse directe investeringen. Uit de data blijkt dat India vooralsnog een bescheiden, maar geleidelijk belangrijker wordende plaats inneemt in de wereldeconomie. Na 2002 realiseerde het land trouwens een nieuwe groeiversnelling. De tweede bedoeling van deze tekst is te onderzoeken of India de hoge economische groei van de laatste jaren verder kan doortrekken. Groei is nooit verzekerd. Voortdurende groei onderstelt dat een land erin lukt oplossingen te vinden voor steeds nieuwe uitdagingen. In secties drie tot vijf onderzoeken we drie uitdagingen waarmee India nu geconfronteerd wordt: de zwakke institutionele capaciteit van de Indische staat, de gebrekkige infrastructuur en nutsvoorzieningen en het laag welzijnsniveau van een belangrijk deel van de Indische bevolking. Sectie zes bevat het besluit³.

2. VERSNELLING VAN DE ECONOMISCHE GROEI

Sinds 1980 heeft India een merkwaardige economische groei gerealiseerd, niet alleen in vergelijking met de eerste drie decennia na zijn onafhankelijkheid, maar ook in een internationaal perspectief. Tussen 1950 en 1980 groeide het Indische per capita bruto binnenlands product jaarlijks gemiddeld met 1,4 percent; in de daaropvolgende drie decennia werd een jaarlijkse gemiddelde groei van 4,2 percent gerealiseerd. Dat laatste cijfer is aanzienlijk hoger dan de gemiddelde jaarlijkse groei van de per capita wereldoutput die tussen 1980 en 2009 anderhalf percent bedroeg. Onder de landen met

³ Voor een uitstekend overzicht van de evolutie van de Indische economie verwijzen we naar het boek van Panagariya (2008), waarvan we voor deze tekst op vele punten gebruikt gemaakt hebben. Een kortere analyse wordt gegeven door Basu en Maertens (2007).

meer dan 50 miljoen inwoners deed enkel China het beter, met een fenomenale groeivoet van het per capita BBP van 8,8 percent.

De groeiversnelling van India wordt dikwijls in verband gebracht met de drastische ommezwaai van het beleidskader. Na de onafhankelijkheid wilde de Indische overheid de leiding van de economie in handen nemen. Bovendien wantrouwde ze grote private ondernemingen. Daarom werkte ze geleidelijk een beleidskader uit waarin de staat zelf als producent zou optreden in een aantal belangrijke economische sectoren. Bovendien werd de activiteit van grote private ondernemingen aan banden gelegd door allerlei ondernemingsbeslissingen, op de eerste plaats over uitbreiding van activiteiten en over investeringen, te onderwerpen aan goedkeuring van de overheid. Dat systeem kreeg later de naam mee van “license Raj”, het besturen via licenties. In dat kader werden goederen en financiële stromen van en naar het buitenland als storende elementen beschouwd. Daarom werden die beperkt door een uitgebreid systeem van importcontroles, door deviezenrantsoenering en door controles en beperkingen op buitenlandse directe investeringen en andere internationale kapitaalstromen. De verstaatsing, de regulering en het protectionisme namen doorheen de tijd toe en bereikten een hoogtepunt onder de door eerste minister Indira Gandhi uitgeroepen noodtoestand, van midden 1975 tot begin 1977. Toen Indira Gandhi na een intermezzo van zwakke coalitieregeringen in 1980 terug aan de macht kwam, had ze blijkbaar ingezien dat India een meer bedrijfsvriendelijk beleid nodig had om de economische groei op te trekken⁴. Maar een afzwakking van de bestaande regulering kwam er slechts na haar dood (1984) toen haar zoon Rajiv Gandhi eerste minister werd (1984-1989). In zijn standaardwerk over de Indische economie omschrijft Panagariya (2008, hst. 4) het economisch beleid onder Rajiv Gandhi als “liberalization by stealth”. Niettemin waren de jaren tachtig van vorige eeuw gekenmerkt door een groeiversnelling, met een jaarlijkse gemiddelde groei van het per capita BBP van meer dan drie percent, aanzienlijk hoger dan de 0,8 percent tijdens de jaren zeventig.

Hoe de groeiversnelling van de jaren 1980 tot stand kwam, is niet helemaal duidelijk. Volgens sommigen waaronder Panagarya (2008) was ze toe te schrijven aan de schoorvoetende deregulering, volgens anderen (Rodrik en Subramaniam, 2004) aan een veranderde houding tegenover de private ondernemingen, volgens nog anderen (T.N. Srinivasan, 2005) was ze het gevolg van een expansief fiscaal beleid. Feit is dat die groeiversnelling in 1991 uitmondde in een buitenlandse deviezen crisis.

⁴ Zie bv. Ramachandra Guha (2007, hst. 29)

Tabel 1. Jaarlijkse gemiddelde groeivoeten 1950-2009 (percenten)

	BBP aan factorkost	Bevolking	Per capita BBP aan factorkost
1950-1960	3.9	1.9	2.0
1960-1970	3.7	2.2	1.5
1970-1980	3.1	2.3	0.8
1980-1985	4.9	2.1	2.8
1985-1990	5.9	2.1	3.8
1990-1995	5.2	2.0	3.2
1995-2000	5.9	1.9	4.0
2000-2005	7.0	1.7	5.3
2005-2009	8.4	1.4	7.0

Data voor fiscale jaren (april tot maart) beginnend met het jaar in de tabel. Van 1950 tot 2005 gebaseerd op BBP aan prijzen van 1999/2000, daarna aan prijzen van 2004/05.

Bronnen: BBP: Central Statistical Office; bevolking: World Bank.

Die crisis was een keerpunt in het economisch beleid. In plaats van de crisis op te vangen door kortetermijnmaatregelen zoals een devaluatie en/of fiscale restricties, besliste de pas aan de macht gekomen regering gevormd door de Congrespartij onder impuls van haar minister van financiën (en sinds 2004 eerste minister) Manmohan Singh het roer drastisch om te gooien, de bestaande regulering af te bouwen en integratie in de wereldeconomie na te streven. Zoals tabel 1 suggereert maakte dat beleid, dat ook door latere regeringen gevolgd werd, een gestadige economische groei mogelijk⁵. Na 1991 kende India geen nieuwe economische crisis van betekenis. Van 2002 tot 2007 versnelde de groei zelfs, met een gemiddelde jaarlijkse groeivoet van het per capita BBP van bijna negen percent⁶. De grote recessie van de wereldeconomie die in 2008 begon, deed de groei van de Indische economie weliswaar vertragen, maar die bleef ruim positief.

Zoals bekend wordt de groei in India vooral gedragen door de diensten. Daardoor verschilt het groeiproces in India van dat in andere landen die vertekkend van een relatief laag per capita BBP een groeiversnelling realiseren. Meestal vindt in zulke landen een verhoogde economische groei zijn oorsprong in een snelle toename van de productie in de verwerkende nijverheid. Tabel 2 toont dat in India in elk van de drie decennia sinds 1980

⁵ Zie Panagariya (2008, hst. 5)

⁶ De oorzaken van de groeiversnelling tussen 2002 en 2007 zijn nog minder duidelijk die van de versnelling in de jaren 1980. In afwezigheid van grote veranderingen in het beleid kunnen we enkel verwijzen naar een losbreken van private initiatieven die mogelijk werden door de voorafgaande deregulering en opening naar het buitenland toe.

de groei van de diensten hoger was dan die van de industrie (verwerkende nijverheid plus bouw en nutsbedrijven), van de verwerkende nijverheid en zelfs, na 1990, van de “moderne”, “geregistreerde” verwerkende nijverheid⁷.

Tabel 2. Jaarlijkse gemiddelde groei van BBP aan factorkosten per sector, 1950 – 2009 (percenten)

	1950-60	1960-70	1970-80	1980-90	1990-2000	2000-09
Landbouw	3.0	2.3	1.5	3.4	2.7	2.7
Industrie	6.3	5.6	3.9	5.9	5.7	8.2
<i>Verwerkende nijverheid</i>	6.0	5.2	4.0	6.2	5.8	7.9
<i>Geregistreerde verwerkende nijverheid</i>	7.1	6.3	3.7	8.3	6.3	8.6
Diensten	4.1	4.7	4.3	6.6	7.3	9.3
<i>Communicatie</i>	6.4	7.2	6.5	6.0	16.8	25.9
<i>Banken en verzekeringen</i>	7.1	6.5	6.5	10.6	9.3	11.9

Data voor fiscale jaren (april tot maart) beginnend met het jaar in de tabel. Van 1950 tot 2005 gebaseerd op BBP aan prijzen van 1999/2000, daarna aan prijzen van 2004/05. Industrie exclusief mijnbouw en steengroeven.

Bron: Central Statistical Office

Een vergelijking van de Indische dienstensector met die van andere landen suggereert dat de groei van de diensten in India aanvankelijk een inhaalbeweging was. In 1980 lag het aandeel van de dienstensector in India lager dan wat men op basis van het per capita BBP en de omvang van het land kon verwachten⁸. Specifiek voor de groei van de dienstensector in India was dat vooral moderne diensten aan de spits van de snelle groei stonden: banken en verzekeringen, communicatie, en bedrijfsondersteunende diensten. (De laatste worden niet apart vermeld in de nationale rekeningen, maar de snelle groei ervan blijkt uit andere statistische bronnen.)⁹

Binnen de industrie groeide de bouwsector sinds het midden van de jaren negentig tot in 2008 sneller dan de verwerkende nijverheid in haar geheel. De sterke groei van de bouw is

⁷ Zoals in alle ontwikkelingslanden bestaat de verwerkende nijverheid in India uit geregistreerde (of formele) en niet-geregistreerde bedrijven.

⁸ Zie Kochhar e.a. (2006)

⁹ Zie Eichengreen en Gupta (2011)

typisch voor een groeiversnelling. In 2009 viel de groei van de bouwsector evenwel bijna stil. Binnen de verwerkende nijverheid kende recent (2004-2010) de productie van communicatiemiddelen, inclusief radio's en TVs, de snelste groei, gevolgd door die van motorvoertuigen en andere transportuitrusting. De groei van de textiel- en kledingsector lag onder het gemiddelde van de verwerkende nijverheid. Meer algemeen groeit de productie van duurzame consumptiegoederen, waartoe onder meer personenwagens behoren, systematisch sneller dan die van andere goederengroepen. Tussen 2004-2005 en 2010-2011 nam ze toe met 188%. Toch blijven de duurzame consumptiegoederen minder dan tien percent uitmaken van de output van de verwerkende nijverheid. De belangrijkste goederengroep zijn de zogenaamde basisgoederen (waartoe onder meer elektriciteit, cement, staal en basischemie behoren), maar sinds de jaren negentig blijft de groei daarvan ver achter op die van andere goederen¹⁰.

Aan de basis van de economische groei lagen een toename van de investeringen, een stelselmatige verbetering van de scholing en een verhoging van de productiviteit van de productiefactoren in hun geheel (de totale factorproductiviteit). De investeringsquote was na de onafhankelijkheid geleidelijk gestegen van gemiddeld minder dan tien percent van het BBP in de eerste helft van jaren van de jaren vijftig tot 22,5 percent in de tweede helft van de jaren zeventig van vorige eeuw. In de jaren tachtig steeg ze verder tot nagenoeg 26 percent van het BBP. Van het einde van de jaren tachtig tot in 2001 stagneerde de investeringsquote rond dat niveau. Dat is consistent met de vaststelling hierboven dat de eerste groeiversnelling in India plaats vond in de jaren tachtig en dat de fundamentele beslissing om te liberaliseren in 1991 geen bijkomende groei-impuls gaf. De hernieuwde groeiversnelling na 2002 werd wel gedragen door een sterke stijging van de investeringsquote, die in 2008 opgelopen was tot 41 percent van het BBP. De investeringen werden voor het overgrote deel gefinancierd door binnenlands sparen. De meeste jaren was er ook een beperkte bijdrage van het buitenland, geassocieerd met een tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans. De grootste bijdrage tot het sparen kwam van de gezinnen. Maar het ondernemingssparen, dat tot het midden van de jaren 1980 minder dan twee percent van het BBP bedroeg, is daarna toegenomen en lijkt bijgedragen te hebben tot de groeiversnelling na 2002. Als percentage van het BBP is het sparen van de publieke sector minder belangrijk; het bleef beneden vijf percent, het niveau van het begin van de jaren tachtig.

¹⁰ Data van de Central Statistical Office, gepubliceerd in Reserve Bank of India, Handbook of Statistics on Indian Economy.

Een indicator van de kwaliteit van de arbeidskrachten is de scholing van de bevolking. Een component daarvan is het aandeel niet-geletterden in de volwassen bevolking (leeftijd 15 tot 64 jaar). Dat is gedaald van 72 percent in 1960 tot 56,5 percent in 1983-84 en 39% in 2004¹¹. Het dalingspercentage nam toe van één percent tussen 1960 en 1983-84 tot 1,8 percent na 1984. Aan de andere zijde van het scholingsspectrum is het percentage van de bevolking met een hogeschool of universiteitsdiploma toegenomen van quasi nul percent in 1960 tot 2,7 percent in 1983-84 en zes percent in 2004. Een andere indicator van de toename van de kwaliteit van de arbeidskrachten is het gemiddelde aantal jaren scholing van de volwassen bevolking. Volgens de dataset van Barro en Lee steeg dat van minder dan één jaar in 1950 tot 1,9 jaar in 1980 en 4,4 jaren in 2010. De sterkste proportionele stijging vond plaats tussen 1975 en 1990, van één tot 2,9 jaren.

Over de totale factorproductiviteit bestaan er geen statistieken; analytische technieken zijn nodig om ze te berekenen. Een gekende studie voor India is die van Bosworth, Collins en Virmani (2007). Gebruik makend van een decompositietechniek berekenen ze de bijdrage van de toename van menselijk en fysisch kapitaal en van de totale factorproductiviteit tot de groei van de Indische economie over de jaren 1960 tot 2004. Hun belangrijkste bevinding is dat over de jaren 1980-2004 de jaarlijkse gemiddelde groei van de output per arbeider 2,5 percent hoger was dan tijdens de jaren 1960-1980. Het grootste deel daarvan, 1,8 percent, kwam van de groei van de productiviteit. Bovendien suggereert hun studie dat de gestegen productiviteit de enige bron was van de hogere groei in de industrie en in de dienstensector.

Samenvattend kunnen we stellen dat de toename van de kwaliteit van de arbeid en van de fysische kapitaalstock de groei van de Indische economie ondersteund hebben. Maar de belangrijkste determinant van de groeiversnelling was blijkbaar de toenemende productiviteit.

¹¹ Data gebaseerd op vijfjaarlijks onderzoek van de National Sample Survey Office. Laatste beschikbare gegevens zijn voor 2004.

Tabel 3. Per capita BBP en jaarlijkse gemiddelde groeivoet, India en andere landen

	Per capita BBP (in constante internationale dollars)			Jaarlijks gemiddelde groei	
	1980	2000	2009	1980-2000	2000-2009
India	895	1.769	2.993	3,5%	6,0%
China	524	2.668	6.200	8,5%	9,8%
Verenigde Staten	25.531	39.578	41.761	2,2%	0,6%
België	20.800	30.371	32.395	1,9%	0,7%

Bron: World Bank, World Development Indicators, 2011.

India heeft dus sinds de jaren tachtig van vorige eeuw een krachtige economische groei gekend. Toch blijft het land, zoals tabel 3 toont, relatief arm. De tabel schetst een beeld van de evolutie van het per capita BBP (in constante 2005 internationale dollars, d.w.z. na omrekening van nationale munt naar dollars gebruik makend van koopkrachtpariteiten) van India vergeleken met China, de Verenigde Staten en België (als representatief land voor West-Europa). In 1980 bedroeg het per capita BBP van India 3,5 percent van dat van de VS; tegen 2009 was het opgelopen tot 7,2 percent van de V.S. Uitgedrukt in termen van het Belgische per capita BBP bedroeg het Indische in 1980 4,3 percent en in 2009 9,2 percent. Gemeten aan het per capita BBP is India er dus in een tijdspanne van drie decennia sterk op vooruit gegaan. Maar in zijn geheel blijft het een arm land. Bovendien was zijn groei aanzienlijk lager dan die van China zodat het Chinese per capita BBP, dat in 1980 aanzienlijk lager was dan dat van India, in 2009 ongeveer het dubbele van het Indische bedroeg.

Om de Indische productie per inwoner en de toekomstige evolutie ervan concreet te maken, kunnen we ons afvragen hoeveel jaren er nodig zijn opdat het Indische per capita BBP de helft zou bedragen van dat van de Verenigde Staten en van West-Europa, waarvoor we weer België als prototype gebruiken. Indien de economische groei van India en de Verenigde Staten gelijk blijven aan die van de jaren 2000-2009, dan zal het 37 jaar, dus tot in 2046, duren voor het Indische per capita BBP de helft zal bereiken van dat van de Verenigde Staten. Indien India zijn groei zou kunnen optrekken met twee percent, dus tot acht percent, en de Verenigde Staten jaarlijks blijven groeien met slechts 0,6 percent, dan zou India een per capita BBP gelijk aan de helft van de Verenigde Staten halen in 27 jaren, dus in het jaar 2036. Om onder vergelijkbare onderstellingen de helft van het Belgische BBP te halen zullen bij een Indische groeivoet van het per capita BBP van 6

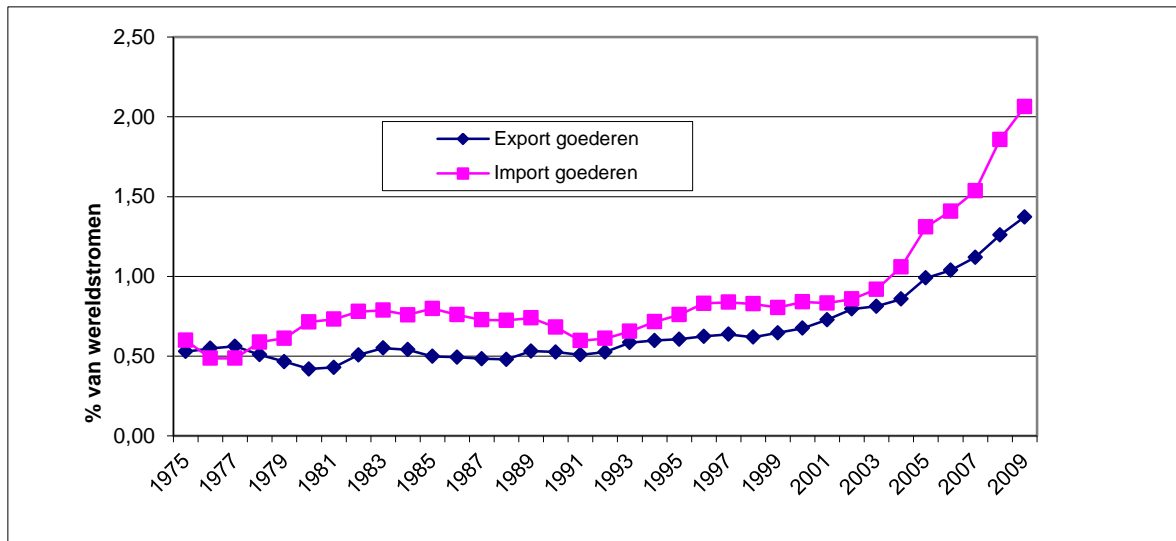
percent 33 jaren nodig zijn en bij een groeivoet van acht percent 24 jaren. De kracht van de samengestelde groei maakt een relatief snelle inhaalbeweging mogelijk. Maar omdat het initiële per capita BBP van India zo laag was, heeft het land toch enkele decennia nodig om een productie- en bestedingsniveau te bereiken dat enigszins vergelijkbaar is met dat van de Verenigde Staten en West-Europa. Dit is uiteraard een hypothetische oefening. Om zijn groeivoet gedurende nog eens gedurende drie decennia te handhaven, zal India een aantal veranderingen moeten doorvoeren. Daarop gaan we in sectie 4 tot 6 nader in. Anderzijds betekent een per capita BBP van ruwweg 3000 dollar dat India nog vele mensen telt die in armoede leven. Daar komen we in sectie 6 op terug. Eerst bespreken we in de volgende sectie de integratie van India in de wereldeconomie.

3. EEN BELANGRIJKE ECONOMISCHE SPELER OP WERELDVLAKE?

Veel aandacht is uitgegaan naar de toenemende rol van India in de wereldeconomie. Na een lange periode van afscherming van het buitenland heeft India zich vanaf de jaren 1980, maar vooral vanaf de verandering van het beleidskader in 1991 geleidelijk meer opengesteld voor buitenlandse handel en voor buitenlandse kapitaalstromen. Inzake kapitaalstromen bleef de opening echter beperkt tot portefeuille-investeringen en tot buitenlandse directe investeringen; voor leningen uit het buitenland blijven er strikte controles bestaan. We stippen onmiddellijk aan dat India een groot land is, met een ruime binnenlandse markt. Dat liet bv. blijvende positieve groeicijfers toe tijdens de grote wereldrecessie van 2008 en de daaropvolgende twee jaren.

We beschouwen eerst de uitvoer en invoer van goederen en van diensten en daarna die van buitenlandse directe investeringen. Zoals figuur 1 toont, overtrof de invoer van goederen steeds de uitvoer. Van 1975 (het eerste jaar waarvoor vergelijkbare data beschikbaar zijn) tot het begin van de jaren negentig bedroeg de goederenuitvoer van India ongeveer een half procent van de werelduitvoer. Gedurende de eerste helft van de jaren negentig steeg India's aandeel geleidelijk tot bijna 0,7 percent van de werelduitvoer. Maar vanaf 2000 was er een versnelde stijging zodat in 2009 het aandeel van India in de wereldgoederenuitvoer bijna 1,4 percent bedroeg. De stijging is op zichzelf opmerkelijk. Maar vergeleken met zijn bevolking blijft India op wereldniveau veeleer een kleine speler. Bovendien is, zoals figuur 1 toont, na 2000 de goedereninvoer van India sneller gestegen dan de goederenuitvoer.

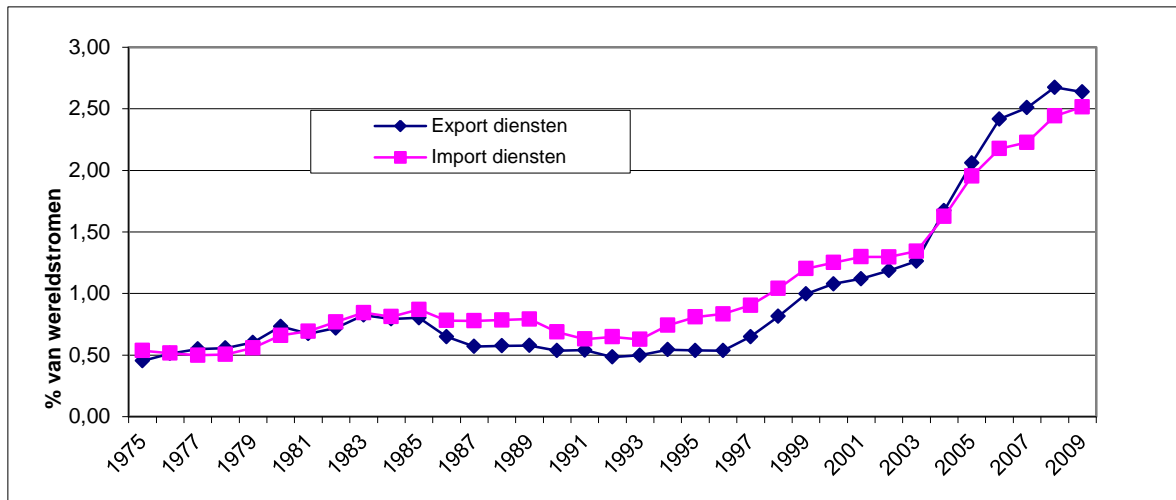
Figuur 1. Export en import van goederen, India als percent van wereldstromen.

Bron: gebaseerd op data van Wereldbank, World Development Indicators 2011

India staat bekend voor zijn uitvoer van diensten, voornamelijk van IT en van bedrijfsondersteunende diensten. Figuur 2 toont de evolutie van het aandeel van India in de werelduitvoer en –invoer van diensten. Daaruit blijkt dat er vanaf het midden van de jaren negentig een opmerkelijke stijging van de Indische dienstenuitvoer plaatsvond, die het aandeel van India in de werelduitvoer van diensten deed stijgen van iets meer dan een half procent in 1996 tot meer dan 2,6 percent in 2009. India is daarmee een belangrijkere speler in de wereldmarkt van diensten dan in die van goederen. Maar zoals voor de goederenhandel geldt ook voor die van diensten dat het aandeel van India bescheiden blijft vergeleken met zijn bevolking. Voor bepaalde diensten is India wel een belangrijke speler geworden. Het voorbeeld bij uitstek daarvan zijn bedrijfsondersteunende diensten. Bemerken slotte dat ook de Indische diensteninvoer vanaf het midden van de jaren 1990 snel toenam, zij het in mindere mate dan de uitvoer.

Figuur 2. Export en import van diensten, India als percent van wereldstromen.

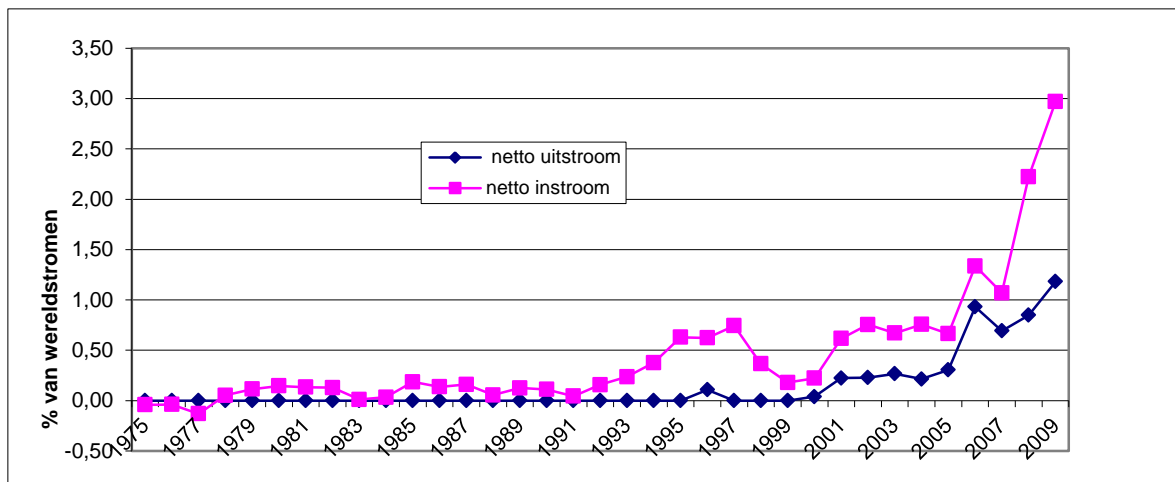

Bron: gebaseerd op data van Wereldbank, World Development Indicators 2011

Wanneer we de uitvoer en invoer van goederen en van diensten uitdrukken als percent van het Indische BBP, krijgen we een gelijkaardig beeld. De dienstenuitvoer uitgedrukt als percent van het BBP steeg versneld vanaf het midden van de jaren negentig, terwijl de versnelde toename van de goederenuitvoer zich situeert na 2000.

We beschouwen tenslotte het aandeel van India in de wereldstromen van één component van de kapitaalbalans, de buitenlandse directe investeringen (BDI). Figuur 3 toont dat tot het begin van de jaren negentig het aandeel van India in de wereldinstroom van BDI miniem was. Nadien steeg dat aandeel tot een piek in 1997, waarop een inzinking volgde. Slechts na 2005 steeg het aandeel van India in de wereldinstroom van BDI boven één procent. De sterke stijging van dat aandeel in 2008 en 2009 hield verband met de wereldwijde daling van BDI samenhangend met de grote recessie. In 2009 daalde de instroom van BDI in India, maar omdat die daling geringer was dan die van de wereldwijde BDI-instroom, nam het aandeel van India toch toe.

Figuur 3. Buitenlandse directe investeringen, India als percent van wereldstromen.

Bron: gebaseerd op data van Wereldbank, World Development Indicators 2011

Figuur 3 toont ook dat tot in het jaar 2000 de BDI-uitstroom vanuit India nul of miniem was. Daarna steeg de Indische BDI-uitstroom elk jaar, tot in 2008. In 2009 was er een daling. De overnames van buitenlandse bedrijven door Indische ondernemingen zijn intussen wel bekend. Bemerkt dat ook het aandeel van India in de wereldwijde BDI-uitstromen beïnvloed wordt door schommelingen in deze laatste. In 2007 was er een sterke stijging van de wereld-BDI-uitstroom, maar in de daaropvolgende twee jaren waren er telkens forse dalingen. Dat verklaart de daling van het aandeel van India in 2007 en de sterke stijging in de daaropvolgende twee jaren.

De liberalisering naar het buitenland toe die vanaf 1991 doorgevoerd werd, heeft niet geleid tot een nieuwe buitenlandse deviezen crisis. Enerzijds is die liberalisering geleidelijk doorgevoerd en is ze lang niet algemeen. Zo is het gemiddelde importtarief dat India toepast, veel hoger dan dat van de Verenigde Staten en West-Europa. In 1994 aanvaardde India de verplichtingen onder artikel VIII van het IMF om de roepie convertibel te maken voor verrichtingen op de lopende rekening van de betalingsbalans (Panagariya, 2008, hst 10). Maar India blijft de instroom van buitenlandse leningen beperken. Anderzijds heeft de Reserve Bank of India, de centrale bank, nadat het systeem van gecontroleerde wisselverrichtingen werd opgeheven, een flexibel wisselkoersbeleid gevoerd om overwaardering van de roepie tegen te gaan (Panagariya, 2008)¹². Dat beleid heeft het mogelijk gemaakt dat de deviezenstock van de Reserve Bank aanzienlijk toegenomen is. In

¹² Tussen 1998 en 2011 varieerde de nominale wisselkoers tussen 40 en 50 roepies voor één V.S. dollar. In november 2011 steeg de wisselkoers tot boven de grens van 50 roepies per dollar.

de meeste jaren had India een tekort op de lopende rekening van zijn betalingsbalans, maar dat werd meer dan goed gemaakt door een overschot op de kapitaalrekening, waar een netto instroom van leningen en portefeuille-investeringen domineren. Op het einde van fiscaal jaar 1990-91 was India's stock aan buitenlandse deviezen gelijk aan 2,1 maanden verplichtingen op de lopende rekening. Bij het einde van fiscaal jaar 2007-08 had die stock het equivalent bereikt van 11 maanden betalingen op de lopende rekening. In 2008 en 2009 daalde dat cijfer enigszins, bij een nagenoeg constante deviezenstock en een stijgende betalingen op de lopende rekening. Met 321 miljard dollar (in augustus 2011) komt India op de vijfde plaats in de rangschikking van landen volgens hun stock aan internationale reserves, ver achter China dat met meer dan 3.200 miljard dollar op plaats één staat.

Besluitend kunnen we stellen dat India zich sinds de jaren 1980 in toenemende mate, zij het geleidelijk, geïntegreerd heeft in de wereldmarkten. Dat betreft de goederen- en dienstenhandel, de buitenlandse directe investeringen en de portefeuille-investeringen, doch niet de schuldcreërende instromen van kapitaal. Maar zoals de statistieken over de aandelen van India in de wereldhandel van goederen en diensten en in de wereldwijde BDI-stromen hebben aangetoond, is het land op de betrokken markten nog lang geen grootmacht. India is wel een belangrijke speler geworden in een aantal nichemarkten, b.v. die van generieke geneesmiddelen en van IT-diensten. Maar zijn aandeel in de wereldhandel van goederen en diensten en in de wereldwijde BDI-stromen staat lang niet in verhouding tot zijn grote bevolking.

4. NOOD AAN EEN MEER PERFORMANTE STAAT

India wordt dikwijls beschreven als een functionerende anarchie. De paradox is dat India een sterke groeiprestatie neerzet terwijl de overheid niet in staat lijkt die groei te ondersteunen. Indien de anarchie in die zin voortduurt, dreigt ze disfunctioneel te worden. Er komt een punt – en dat lijkt voor India niet ver af – dat de overheid in staat moet zijn essentiële publieke goederen te verschaffen en een kader te bieden voor de activiteiten van de private sector. Indien ze daar niet in slaagt, zal dat ten koste gaan van de economische groei.

Omdat het liberaliseringsbeleid lang niet aan alle regulering een einde gemaakt heeft, blijft er veel discretionaire macht berusten bij de politici en bij ambtenaren. Enge banden tussen toppolitici, de elite van de bureaucratie en de zakenwereld leiden tot een toename van vriendjeskapitalisme. Recent werden de grootste onregelmatigheden vastgesteld in het

beleid betreffende land en natuurlijke resources. Die verhogen onder meer de kwetsbaarheid van de tribale bevolking die afhankelijk gebleven is van haar natuurlijke habitat, de bosrijke streken van India. Meer algemeen veroorzaakt het gestadige verval van de publieke moraal onvrede over het bestuur bij grote delen van de bevolking. Dat uit zich in geweldloos protest tegen de overheid, maar vormt ook een voedingsbodem voor gewapend verzet. De belangrijkste gewapende verzetsgroep zijn de Naxalieten, de gewapende arm van de maoïstische communistische partij¹³. De Naxalieten zijn actief in vele districten, vooral in het Noord-Oosten en het centrum van het land en vormen een groeiende bedreiging voor de interne veiligheid in afgelegen gebieden.¹⁴

In de Mid Term Review (2011) van het elfde vijfjarenplan wijst de Planning Commission op een aantal tekorten in het bestuur: (i) de onbekwaamheid om veiligheid en orde te verzekeren; (ii) gebrek aan efficiëntie bij de uitvoering van overheidsprogramma's en het niet halen van beoogde resultaten; (iii) het ontbreken van een omgeving waarin bedrijven – private zowel als publieke – kunnen functioneren met een minimum aan transactiekosten. We behandelen kort die drie punten.

Wat veiligheid en orde betreft, bestaat er vooreerst een chronische onderbestaffing bij de politie. Die is niet in staat om veiligheid en orde in de maatschappij te verzekeren. Zo heeft de noordoostelijke staat Bihar slechts 74 politiemensen per 100.000 inwoners, ongeveer een kwart van wat nodig geacht wordt. In de kleine noord-oostelijke staat Nagaland zijn er 1,677 politiemensen per 100.000 inwoners, een veelvoud van de noden¹⁵.

Daarenboven werkt de rechtspraak traag en zijn de rechtbanken overbelast. In 2010 waren er in de rechtbanken gaande van de lagere rechtbanken tot de Supreme Court, 31 miljoen zaken aanhangig¹⁶. Dat aantal neemt jaarlijks toe met meer dan drie percent. Het bestaan van niet ingevulde vacatures voor rechters vertraagt uiteraard de behandeling van hangende zaken. In de hogere rechtbanken zijn ongeveer 30 percent van de posten van rechter niet ingevuld. Problemen daarbij zijn relatief lage lonen en slechte arbeidsomstandigheden. Bovendien wordt het rechtssysteem geplaagd door sluipende corruptie.

¹³ De Communist Party of India-Maoist ontstond in 2004 uit de samensmelting van de Maoist Communist Centre of India en de Communist Party of India (Marxist-Leninist). Die zijn niet te verwarren met de Communist Party of India en de Communist Party of India (Marxist), die beide deel uitmaken van het parlementaire systeem.

¹⁴ Ramachandra Guha, "A nation consumed by the state", Outlook, January 31, 2011.

¹⁵ "Rebuild India's Police Forces", Editoriaal in de krant The Hindu, September 9, 2011.

¹⁶ <http://barandbench.com>

Het tweede probleem aangehaald in het bovenvermelde rapport van de Planning Commission betrof de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de overheidsdiensten. Vele daarvan zijn niet efficiënt en halen hun vooropgestelde doeleinden niet. In een bespreking van het boek van Edward Luce (2007), getiteld “The Strange Rise of Modern India” stelt Pritchett (2009) dat India een aantal uitstekende instellingen heeft, waaronder de Reserve Bank of India, de Election Commission en de bekende Indian Institutes of Technology en Indian Institutes of Management¹⁷, maar daarnaast heeft het land een zeer laag niveau van “state implementation capability”, bijzonder bij de courante voorziening van een aantal diensten voor grote delen van de bevolking. Pritchett bedoelt hiermee het gebrek aan controle van de staat over zijn agenten. Hij refereert onder meer naar studies die het absenteïsme documenteren van leraren en gezondheidswerkers. Uit die studies blijkt bovendien dat een aantal van de overheidsagenten die wel aanwezig zijn op hun job, zich niet bezig houden met de activiteiten die ze ondersteld worden uit te voeren. Zo werd in een studie vastgesteld dat 26 percent van de leraren in het primaire onderwijs niet aanwezig was en dat ongeveer een derde van de aanwezigen zich niet bezig hield met onderwijs, zodat slechts de helft van de leraren ook effectief zijn werk deed. Dat suggereert ook dat statistieken over de participatie aan het primaire onderwijs een vertekend beeld geven van de realiteit.

Pritchett (2009) interpreteert corruptie als een indicator van de zwakke capaciteit van de staat. Corruptie lijkt in India alomtegenwoordig, op lagere zowel als op hogere niveaus van de administratie en van de politieke wereld. Illegale betalingen worden geëist voor courante publieke diensten. En er zijn wijd verspreide lekken in de financiering van publieke programma's. Uiteraard heeft India niet het monopolie van corruptie. In de landenrangschikking van Transparency International gebaseerd op zijn corruptieperceptie-index staat India op de 87^e plaats, op een totaal van 178 landen, na China (78^e), maar ver voor Bangladesh (134^e) en Pakistan (143^e). Over de jaren heeft India zijn score enigszins verbeterd, van 2,7 op 10 in 2002 tot 3,3 in 2010. Niettemin blijft corruptie in India een groot probleem.

De derde bemerking van de Planning Commission betrof het gebrek aan een omgeving die de transactiekosten van de bedrijven, private zowel als publieke, zou minimaliseren. India scoort relatief zwak op een aantal indices die het bedrijfs- en investeringsklimaat van landen meten. In de “doing business“-rangschikking van de International Finance Corporation stond India in 2010 op plaats 134, ver achter zijn buurlanden Pakistan (83) en

¹⁷ Zo wordt het Indian Institute of Management, Ahmedabad, geregeld gerangschikt in wereldwijde top van de managementscholen.

Bangladesh (107). India scoort goed op bescherming van investeerders en op kredietverschaffing, maar bijzonder zwak op het opstarten van een zaak, het betalen van belastingen en het doen naleven van contracten. Op de “worldwide governance indicator” van de Wereldbank, de zogenaamde KKM (Kaufmann, Kraay, Mastruzzi) indicator, scoort India voor vijf van de zes in de index opgenomen items dicht bij het midden van de verdeling, zij het licht negatief. De enige uitzondering is politieke stabiliteit en afwezigheid van geweld; daarop scoort India ruim negatief. Volgens het Legatum-instituut scoort India dan weer relatief goed op bestuur (41^e op 110 landen). De scores van India in de internationale beoordelingen van investeringsklimaat en van de kwaliteit van het bestuur wijzen dus niet alle in dezelfde richting. Niettemin is het duidelijk dat voor een bestendiging van de economische groei India zijn instellingen en het investeringsklimaat zal moeten verbeteren. Dat is één van de grootste uitdagingen waarmee het land geconfronteerd is.

5. NOOD AAN VERBETERINGEN VAN DE INFRASTRUCTUUR EN DE NUTSVOORZIENINGEN

Het verbeteren van de infrastructuur en van de nutsvoorzieningen is een andere belangrijke voorwaarde voor het bestendigen van de economische groei. De diensten van infrastructuur hebben voor een groot deel het karakter van publiek goed: iedereen kan er aan deelnemen zonder dat dit de consumptiemogelijkheden van anderen vermindert. Omdat individuen gewoonlijk niet bereid zijn voor die diensten voldoende te betalen, moet de overheid de voorziening van zulke infrastructuurdiensten op zich nemen. In andere infrastructuurdiensten, zoals autowegen en havens, kan ook voorzien worden door private bedrijven, eventueel in samenwerking met de overheid. Zogenaamde nutsvoorzieningen zoals elektriciteit en telecommunicatie zijn private goederen. Ze kunnen door private ondernemingen tegen betaling geproduceerd en geleverd worden. Maar hierbij kan een probleem van natuurlijk monopolie of van oligopolie rijzen. De overheid zal daarom bij de voorziening ervan een rol moeten spelen, hetzij door deze goederen zelf aan te bieden, hetzij door een wettelijk kader te scheppen voor het aanbod ervan door private ondernemingen.

Infrastructuur zowel als nutsvoorzieningen bestrijken een breed veld, gaande van transport, scholing en gezondheidszorg tot elektriciteit-, gas- en watervoorziening, telecommunicatie enz. We beperken ons tot drie onderwerpen: wegen, elektriciteitsvoorziening en

urbanisatie. Wegen en elektriciteit zijn beide cruciale inputs voor economische groei.¹⁸. Urbanisatie is eveneens een belangrijke input voor economische groei, omdat gewoonlijk een groot deel van de industrie en de diensten in steden gevestigd is. Urbanisatie is ook een gevolg van groei, omdat in een groeiende economie het deel van de bevolking dat in stedelijke zones woont, gewoonlijk toeneemt, waardoor de vraag naar stedelijke voorzieningen stijgt.

Het onbetrouwbare karakter van het elektriciteitsaanbod, met zijn frequente onderbrekingen, is een probleem voor de Indische economie. Het aanbod blijft achter op de vraag. In de Mid Term Review (2011) van het elfde vijfjarenplan noteerde de Planning Commission dat de verwachte aangroei van de capaciteit tijdens de planperiode (2002-2012) ongeveer 64,000MW zou bedragen, ver beneden de geplande 78,000MW.

De Electricity Act van 2003 bepaalt een institutioneel kader voor de elektriciteitssector. De wet voorziet onder meer in het opzetten van een Central Electricity Authority en van regulerende instanties in het centrum en in de staten, het opsplitsen van de productie, transmissie en distributie (tot dan in de meeste staten in handen van één instantie per staat, de State Electricity Board) met de mogelijkheid die activiteiten te privatiseren, niet-discriminerende toegang tot het transmissienetwerk en concurrentie in de productie en de distributie¹⁹. Maar het creëren van zelfbedruipende publieke of private ondernemingen in de productie en de distributie blijft problemen stellen. Dat houdt verband met technische, institutionele en politieke factoren. Ten eerste is het transmissienetwerk veelal verouderd zodat substantiële verliezen optreden bij de transmissie. Ten tweede leiden de distributiefirma's verliezen door diefstal en niet-betaalde rekeningen. En ten derde bestaat er een traditie van te lage elektriciteitsprijzen, met name lager dan de gemiddelde kost, zodat het onmogelijk is voor de elektriciteitsbedrijven om uit de kosten te komen, laat staan winst te maken, zelfs indien er geen diefstal en onbetaalde rekeningen zouden zijn. Bovendien beloven politici in verkiezingsprogramma's regelmatig gratis elektriciteit, vooral aan landelijke consumenten. Al deze factoren brengen mee dat het onder de bestaande omstandigheden niet mogelijk is de kosten te dekken. Voor het jaar 2009-2010 alleen al werden de verliezen van de elektriciteitssector geschat op 400 miljard roepies (bijna tien miljard dollars).

Om de elektriciteitsproductie snel te verhogen zijn investeringen van private

¹⁸ Voor de bespreking van wegen en elektriciteitsvoorziening steunen we vooral op Panagariya (2008), hoofdstukken 17 en 18.

¹⁹ Omwille van schaalvoordelen is concurrentie in de transmissie niet evident.

ondernemingen gewenst. Maar het is moeilijk om private investeerders te vinden. Investerings in elektriciteitsproductie hebben een lange levensduur. Daarom eisen investeerders langetermijncontracten met de distributeurs. Maar deze kunnen zich niet geloofwaardig verbinden tot het naleven van zulke contracten. Een versnelde capaciteitsuitbreiding vereist daarom niet alleen technische verbeteringen in het transmissienetwerk en normale commerciële praktijken, maar ook een onpopulaire stijging van de tarieven en de niet-inmenging van de politici in de prijszetting.

Wat de transportsector betreft, beperken we ons tot de weginfrastructuur. Er wordt geschat dat India eind maart 2008 een totale lengte aan wegen had van 4.2.millioen km²⁰. Het grootste deel daarvan zijn landelijke wegen. Nationale hoofdwegen (“highways”) en hoofdwegen van de staten hebben een totale lengte van respectievelijk ongeveer 70,000 km en 132,000 km. In 1998 heeft de regering de National Highway Authority of India opgericht. Onder dit agentschap begon ze met een uitgebreid programma om de nationale hoofdwegen te moderniseren. De eerste twee fasen van dit programma bestonden uit het verbreden tot vier rijvakken van de zogenaamde “Golden Quadrilateral” Delhi-Kolkatta-Chennai-Mumbai-Delhi (5,846 km) en de Noord-Zuid en de Oost-West verbindingen (samen 7,300 km). Eind augustus 2011 was de verbreding van de Golden Quadrilateral bijna compleet en waren 4000 km van de Noord-Zuid en de Oost-West-verbindingen voltooid. Bovendien waren andere projecten met een totale lengte van 1000 km eveneens uitgevoerd. Maar reizen op andere dan de verbeterde hoofdwegen kan risicovol zijn. Segmenten ervan zijn smal, met minder dan twee berijdbare rijvakken, en er zijn vele gaten in de wegen. Het vrachtverkeer wordt verder vertraagd door controles aan de staatsgrenzen en binnen de staten door controles uitgevoerd door diverse overheidsdepartementen en door grootstedelijke besturen (“municipalities”).

Aan het andere uiteinde van het wegenspectrum hebben sinds het jaar 2000 opeenvolgende regeringen gewerkt aan de verbetering van rurale wegen in het kader van het Prime Minister’s Rural Road Program (Pradhan Mantri Gram Savak Yojna, PMGSY) onder het Ministerie van Rurale Ontwikkeling. De bedoeling van dat programma is de verbinding bij elk weertype te verzekeren voor dorpen en gehuchten in de vlakten met meer dan 1000 bewoners (500 of meer inwoners in heuvelachtige gebieden). Dat zou niet alleen de makttoegang van landbouwers en ambachtslui verbeteren, maar ook die van de rurale bevolking in haar geheel tot gezondheidscentra en scholen. Het programma wordt gesponsord door de centrale overheid, maar de uitvoering ligt bij de staten omdat die

²⁰ Infrastructure statistics 2010, www.mospi.nic.in accessed 11.8.2011. Panagariya (2008, p. 403) vermeldt 3.3 miljoen km.

bevoegd zijn voor rurale wegen. Permanente instellingen op het niveau van de staten werken in samenwerking met de lokale en districtsoverheden plannen uit. De financiering komt grotendeels uit een centraal fonds. Dat programma loopt achter op het tijdschema. De PMGSY-website geeft als doelstelling de verbinding onder alle weertypes te verzekeren van nagenoeg 62.000 dorpen en gehuchten in 16 grote staten²¹. Maar tot nog toe werd dat enkel gerealiseerd voor ongeveer 25.000 dorpen en gehuchten, 40 percent van de doelstelling. Het programma moet dus nog een lange weg afleggen.

Ook voor andere transportinfrastructuur staat India voor grote uitdagingen. Zo moet Indian Railways, met anderhalf miljoen werknemers de grootste werkgever van het land en wellicht van de wereld, zorgen voor de uitbreiding van de vervoerscapaciteit en de modernisering van de sporen en van het rollend materieel. Gezien de slechte staat van een groot deel van het net staat Indian Railways dus voor grote investeringen. Voor havens en luchthavens is er samenwerking mogelijk met de private sector.

Tenslotte zullen de centrale en de staatsoverheden ten gevolge van de bevolkingsgroei en de toenemende verstedelijking speciale aandacht moeten besteden aan de noden van de stedelijke gebieden. De volkstelling van 2001 schatte de stedelijke bevolking op 286 miljoen, of 27,8 percent van de totale bevolking. Volgens een schatting van McKinsey Global Institute (2010) zullen tegen 2030 590 miljoen mensen in steden wonen, 40% van de voor dat jaar voorspelde bevolking. Het aantal steden met een bevolking groter dan één miljoen is gestegen van 12 in 1981 tot 35 in 2001. Er wordt verwacht dat het aantal tegen 2030 zal stijgen tot 68 en dat tegen dan zes steden meer dan tien miljoen inwoners zullen tellen.

Zoals de infrastructuur in het algemeen is ook de stedelijke infrastructuur achterop gebleven bij de noden. De beschikbare infrastructuur wordt zwaar belast door de toenemende vraag. Om de bestaande tekorten en de noden van de bijkomende stedelijke bevolking op te vangen, zijn er grote investeringen nodig. Het reeds aangehaalde rapport van McKinsey Global Institute (2010) stelt dat de jaarlijkse investeringen in stedelijke infrastructuur zouden moeten toenemen van 0,5 percent nu tot twee percent van het BBP. De twee belangrijkste posten zijn transportinfrastructuur (wegen en publiek transport) en de voorziening van betaalbare huur of koopwoningen voor gezinnen met lage inkomens.

²¹ De website geeft geen data voor de staten Bihar and Haryana

De financiering van massale investeringen in stedelijke infrastructuur is een uitdaging. De meeste stedelijke besturen zijn niet in staat om ze te financieren. Slechts vijf percent van de meer dan 500 stedelijke besturen worden kredietwaardig geacht. Om tegemoet te komen aan de bestaande financieringsnoden heeft de centrale regering een speciaal programma opgezet, de Jawaharlal Nehru Urban Renewal Mission, die giften en subsidies voorziet gaande van 35 tot 80 percent van de kosten van projecten²². Dat programma is bedoeld als een incentief om stedelijke besturen te belonen die hervormingen doorvoeren. Het wordt ook beschouwd als een test voor het engagement van de centrale overheid. Naast de financiering van investeringen zijn er ook een aantal andere uitdagingen zoals de verbetering van het bestuur van stedelijke gebieden, betere planning van stedelijke diensten en de uitwerking van een beleid voor specifieke sectoren (McKinsey Global Institute, 2010).

6. NOODZAAK VAN STERKERE DEELNAME VAN DE BEVOLKING AAN DE BATEN VAN DE GROEI

Bij het einde van sectie 1 hebben we er al op gewezen dat India globaal een arm land blijft. Wanneer we er rekening mee houden dat de inkomens ongelijk verdeeld zijn, is het onmiddellijk duidelijk dat een relatief grote fractie van de Indische bevolking arm blijft, hoe we de armoedegrens ook bepalen.

Vooraleer we het hebben over de armoede in India, analyseren we eerst de evolutie van de tewerkstelling. Die bepaalt immers in grote mate in hoeverre grote delen van de bevolking deel hebben aan de baten van de economische groei. Eén van de kenmerken van de evolutie van de tewerkstelling in India is dat er slechts een langzame verschuiving plaats vindt van de landbouw naar de industrie en de diensten. Die verschuiving is belangrijk omdat over het algemeen de productiviteit en de inkomens in de industrie en de diensten hoger liggen dan in de landbouw.

Tabel 4 toont dat in rurale gebieden tussen 1983 en 2009 het aandeel van de landbouw in de tewerkstelling van mannen daalde met 15 percent. Voor vrouwen was die daling slechts acht percent. In 2009-2010 waren in landelijke gebieden nog altijd meer dan 60 percent van de werkende mannen en bijna 80 percent van de werkende vrouwen in de landbouw

²² <http://www.urbanindia.nic.in>

tewerkgesteld. Voor gans India ging het om 52 percent van alle tewerkgestelden.²³.

Tabel 4. Verdeling van de gewoonlijk tewerkgestelde bevolking (belangrijkste plus subsidiaire status) volgens groepen van activiteiten, per 1000 tewerkgestelden

	Mannen			Vrouwen		
	Ruraal					
	Primair	Secundair	Tertiair	Primair	Secundair	Tertiair
1983	775	100	122	875	74	48
1993-94	741	112	147	862	83	55
1999-00	714	126	160	854	89	57
2004-05	665	155	180	833	101	66
2009-10	628	193	178	793	130	76
	Stedelijk					
1983	103	342	550	310	306	376
1993-94	90	329	581	247	291	462
1999-00	66	328	606	177	293	529
2004-05	61	344	595	181	324	495
2009-10	60	346	593	139	333	528

De secundaire sector omvat ook mijnbouw en steengroeven.

Bron: National Sample Survey Office, Employment and Unemployment Situation in India, 2005-06; Key Indicators of Employment and Unemployment 2009-10

In de steden was er geen drastische verschuivingen in het tewerkstellingspatroon van mannen. Voor vrouwen was er een sterke daling van het aandeel van de landbouw en een forse toename van het aandeel van de dienstensector.

Een verontrustende trend was de verslechtering van de kwaliteit van de tewerkstelling. Sinds 1972-73 is er voor mannen een gestadige daling van het aandeel van de reguliere tewerkstelling, d.w.z. met vast contract, zowel in landelijke als in stedelijke gebieden. Daar staat tegenover een toename van het percentage mannelijke dagloners. In 2009-2010 bedroeg dat laatste in rurale gebieden 38 percent en in steden 17 percent van de totale mannelijke tewerkstelling. In 1983 waren dat respectievelijk 31 en 14,5 percent. In rurale gebieden wordt ook bij vrouwen een stijging van het percentage dagloners vastgesteld, maar in stedelijke gebieden is dat percentage fors gedaald. (S. Chowdhury, 2011)

In de literatuur is er veel aandacht besteed aan de beperkte creatie van tewerkstelling in de

²³ Berekend op basis van het aandeel van de rurale in de totale arbeidskrachten in 2009 (73,5 percent) en de verhouding arbeidskrachten-bevolking, gedifferentieerd naar mannen-vrouwen en ruraal-stedelijk.

verwerkende nijverheid, en dan vooral in het zogenaamde georganiseerde of formele deel daarvan²⁴. Tabel 5 toont dat over de periode 1981-2004 de jaarlijkse groei van de tewerkstelling in de georganiseerde verwerkende nijverheid ver achterbleef bij de stijging van de toegevoegde waarde van de sector. Belangrijk is dat de groei van de tewerkstelling lager was dan de toename van het totale aantal arbeidskrachten.

Tabel 5. Jaarlijkse gemiddelde groei van de bruto toegevoegde waarde en de tewerkstelling in de georganiseerde verwerkende nijverheid.

	1981-82 – 1991-92	1992-93 – 2004-05	2003-04 – 2008-09
Bruto toegevoegde waarde	7.0%	7.4%	13.7%
Tewerkstelling	0.4%	0.6%	7.6%

Bron: voor de eerste en tweede periode P. Kannan and G. Raveendran (2009); voor de derde periode B. Goldar (2011). Beide bronnen gaan uit van de Annual Survey of Industries.

Het uitblijven van een snelle stijging van de tewerkstelling in de georganiseerde verwerkende nijverheid wordt dikwijls toegeschreven aan de verregaande bescherming van de arbeid in die sector. Een belangrijke wet was de Industrial Disputes Act van 1947, die later herhaaldelijk geamendeerd werd en bovendien door de individuele staten, die op dit vlak de bevoegdheid delen met het centrum, aangescherpt of afgezwakt werd. Op nationaal vlak werd in 1976 aan de wet van 1947 een hoofdstuk toegevoegd dat stipuleerde dat ondernemingen met 300 of meer arbeiders toelating nodig hadden van het Labour Department om over te gaan tot het afdanken van arbeiders, de inkrimping van de tewerkstelling en de sluiting van de onderneming. In 1982 werd die regel toepasselijk gemaakt voor ondernemingen met 100 of meer arbeiders. Alhoewel er geen sluitend empirisch bewijs is dat die wetgeving de tewerkstelling in de georganiseerde verwerkende nijverheid heeft afgeremd²⁵, toch lijkt het redelijk te vermoeden dat ze een nadelige impact gehad heeft en mede aan de basis lag van de trager dan verwachte groei van de sector.

Recent lijkt er echter een einde gekomen te zijn aan de groei zonder tewerkstelling in de georganiseerde verwerkende nijverheid. Zoals de laatste kolom van tabel 5 toont, is tussen

²⁴ Zie bv. Kannan en Raveendran (2009)

²⁵ Besley en Burgess (2004) en OECD (2007) hebben getracht de band tussen arbeidswetgeving en tewerkstelling aan te tonen gebruik makend van verschillen in de aanvullende wetten van individuele staten. Bhattacharjea (2006, 2009) heeft gebreken in de methodologie van die studies aangetoond. Maar hij bood geen passend alternatief.

2003 en 2008 de tewerkstelling in de sector jaarlijks toegenomen met meer dan 7,5 percent (Goldar, 2011). De redenen daarvoor zijn (nog) niet duidelijk en het is ook niet duidelijk of die groei van de tewerkstelling een duurzame trend dan wel een tijdelijk fenomeen is. Overigens blijft het aandeel van de georganiseerde verwerkende nijverheid in de totale tewerkstelling beperkt.

We beschouwen nu de evolutie van de armoede. De bedoeling is na te gaan of ook de laagste inkomenssegmenten delen in de voordelen van de versnelde economische groei. We gaan uit van de consumptie-uitgaven. Tabel 6 bevat data over de evolutie van de armoede in India, gebaseerd op vijfjaarlijkse brede onderzoeken van de consumptie-uitgaven van de gezinnen uitgevoerd door de National Sample Survey Office. De gebruikte armoedelijn is de nationale armoedelijn (verschillend voor rurale en stedelijke gebieden) vastgelegd in 1979 en nadien alleen aangepast voor inflatie²⁶. De nationale armoedelijnen liggen lager dan de 1,25 dollars die gebruikelijk zijn in internationale vergelijkingen en ze resulteren dus in een lager aantal getelde armen. We beschouwen de zogenaamde hoofdelijke telling-ratio, d.w.z. het percentage van de bevolking onder de armoedelijn. Bemerk dat de definitie van de armoedelijn en dus het aantal getelde armen altijd tot op een bepaalde hoogte arbitrair zijn. Maar wanneer we ons toespitsen op de evolutie van de armoede is de definitie van de armoedelijn minder belangrijk, omdat verschillende armoedelijnen, indien ze niet te sterk verschillen, gewoonlijk eenzelfde beeld opleveren van de evolutie.

Tabel 6. Percentage van de bevolking beneden de armoedelijn

	India	Ruraal	Stedelijk
1983	0.452	0.462	0.421
1993-94	0.358	0.368	0.328
2004-05	0.275	0.280	0.258

Basis: nationale rurale en stedelijke armoedelijn.

Bron: Topalova (2008), gebaseerd op data van National Sample Surveys

De data in tabel 6 tonen een gestadige daling van de fractie armen in de bevolking, van meer dan 45 percent in 1983 tot 27.5 percent in 2004-05. De jaarlijkse gemiddelde daling was tussen 1983 en 1993-94 sterker dan in het daaropvolgende decennium, zowel in rurale als in stedelijke gebieden. De liberalisering lijkt dus niet te hebben geresulteerd in een

²⁶ De armoedelijn vastgelegd in 1979 is het inkomen dat een bepaald calorieverbruik (verschillend voor rurale en stedelijke gebieden) mogelijk maakt.

versnelde vermindering van de armoede. Niettemin blijft armoede wijd verspreid. De data in de tabel geven bovendien een enigszins vertekend beeld. Ten eerste is de nationale armoedegrens sinds 1979 in reële termen ongewijzigd gebleven, ondanks een substantiële stijging van de gemiddelde levensstandaard. En ten tweede garandeert het armoedelijns-inkomen enkel de beschikking over essentiële bestaansmiddelen; ook gezinnen met een inkomen boven, maar niet ver van de armoedelijn zijn daarom gewoonlijk niet resistent tegen negatieve inkomensschokken waaraan ze typisch bloot gesteld zijn.

De overheid heeft wel programma's opgezet om aan de noden van arme gezinnen tegemoet te komen. Maar die blijken veelal niet doeltreffend te zijn. Zo organiseert de overheid de distributie van enkele essentiële goederen tegen verlaagde prijzen aan gezinnen beneden de armoedegrens. Maar in de praktijk genieten een aantal gezinnen met een inkomen boven de armoedegrens van dat systeem, terwijl een aantal gezinnen onder de grens niet het nodige document verkrijgen voor toegang ertoe. In 2005 heeft het parlement een wet goedgekeurd om aan alle gezinnen in rurale streken minimaal honderd dagen ongeschoolde manuele tewerkstelling te garanderen in publieke werken-projecten, de National Rural Employment Guarantee Act (NREGA)²⁷. De toepassing van de wet roept twee vragen op: komen de voorziene fondsen terecht bij de bestemmingen? En wie geniet van de uitgevoerde werken? In een recent boek illustreert de bekende Engels-Indische journalist en Indiakenner Mark Tully (2011, hst. 5) met een aantal anekdotes hoe het vooral met het tweede punt verkeerd kan lopen.

Het inkomen en de consumptie-uitgaven vormen slechts één indicator van armoede. Er zijn ook een aantal andere indicatoren die een breder beeld geven van het (gebrek aan) welzijn van een bevolking. Tabel 7 geeft een selectie van zulke indicatoren. De laatste kolom van de tabel bevat de millennium-ontwikkelingsdoelstellingen voor het jaar 2015.

²⁷ Sinds 2009 de Mahatma Gandhi National Rural Employment Act (MGNREGA).

**Tabel 7. Indicatoren van menselijke ontwikkeling en Millennium-
Ontwikkelingsdoelstellingen (MOD)**

	Rond 1990 (jaar)	Recent (jaar)	MOD
Kinderen beneden drie met ondervoeding (%)	53,5% (1990)	46% (2005)	26,8%
Zuigelingensterfte (per 1000 levendgeborenen)	80 (1990)	53 (2008)	26,7
Percentage kinderen van leeftijd 12-23 maanden ingeënt tegen mazelen	42% (1992-93)	58,8% (2005)	.
Percentage geletterden in leeftijdsgroep 15 – 24 jaar	61,9% (1991)	76,1% (2001)	100%
Aandeel scholieren startend in graad I die graad V niet bereiken	62% (1999)	72% (2007-08)	.

Bron: Central Statistical Organization (2009)

Omdat India een land is met een veeleer laag gemiddeld inkomen, kan men verwachten dat het op een aantal indicatoren van menselijke ontwikkeling zwak scoort. Toch vallen een aantal scores op. Zo sterft nog altijd één op twintig zuigelingen en is de ondervoeding van kinderen wijd verspreid. De inenting tegen mazelen, typisch een taak voor de overheid, blijft beperkt tot minder dan drie kinderen op vijf. En meer dan één op vier scholieren voltooit het primaire onderwijs niet. Bij de volkstelling van 2001 resulteerde dat in ongeveer één analfabeet op vier personen in de leeftijdsgroep van 15 tot 24 jaar, en dat ondanks het feit dat de voorwaarde om als geletterd beschouwd te worden erg laag ligt²⁸. De data in tabel 7 illustreren dat er belangrijke uitdagingen blijven bestaan voor de overheid om een minimum aan welzijn voor de ganse bevolking te garanderen.

7. CONCLUSIE

India heeft sinds het begin van de jaren tachtig van vorige eeuw een sterke economische groei gerealiseerd. De groeiversnelling begon tien jaar voor de overheid expliciet besliste tot de geleidelijke afbouw van de “license raj”, het systeem van uitgebreide regulering van de economische activiteit en van afscherming van de economie tegenover het buitenland. Vooral opvallend was de snelle groei van de “moderne” diensten: financiële diensten, communicatie en bedrijfsondersteunende diensten. Deze laatste droegen bij tot de snelle toename van de dienstenuitvoer. In tegenstelling tot de groei-ervaring van andere landen, waaronder China, was de verwerkende nijverheid niet de leidende sector in het groeiprocés.

²⁸ De test is in staat te zijn een korte uitspraak over het dagelijks leven te kunnen lezen en schrijven.

Nochtans blijft India een relatief arm land. In 2009 bedroeg zijn per capita BBP slechts zeven percent van dat van de Verenigde Staten en negen percent van dat van België. Maar omwille van zijn grote bevolking is het gewicht van India in de wereldproductie belangrijk, zeker wanneer we voor een vergelijking met andere landen het BBP berekenen aan koopkrachtpariteit. Bovendien zorgen hoge groeivoeten ervoor dat de achterstand van India tegenover de rijke landen in termen van per capita BBP geleidelijk kleiner wordt.

De openstelling voor het buitenland heeft het belang van India in de wereldwijde goederen-, diensten- en financiële stromen doen toenemen, na decennia van daling. Maar voorlopig blijft India zowel voor goederen en diensten als voor buitenlandse directe en portefeuille-investeringen een relatief kleine speler. Voor bepaalde goederen en diensten, bv. voor generische geneesmiddelen en bedrijfsondersteunende diensten, neemt India wel een belangrijke plaats in de wereldhandel in.

Een cruciale vraag is of India zijn snelle economische groei kan blijven aanhouden. Het land heeft daarvoor zeker troeven. Het heeft een jonge bevolking en een lage afhankelijkheidsratio (jongeren en ouderen als percent van de totale bevolking). In vele sectoren heeft het nog een grote technologische achterstand. Zo is nagenoeg de helft van zijn bevolking nog tewerkgesteld in veelal laag productieve activiteiten in de landbouw. Dat opent mogelijkheden voor snelle groei. India heeft ook een grote groep inventieve (potentiële) ondernemers. De combinatie van die factoren maakt in een nabije toekomst een voortdurend snelle groei mogelijk.

Maar om die groeikansen te benutten moet India dringend oplossingen vinden voor een aantal uitdagingen. In de tekst hebben we er drie daarvan besproken. De belangrijkste is wellicht de bereidheid van de staat om het institutionele kader voor de economische groei te verbeteren en van zijn capaciteit om essentiële goederen en diensten te verschaffen aan de bevolking en de bedrijven. Op vele terreinen schiet de capaciteit van de overheid om haar beslissingen uit te voeren en te voorzien in publieke en sociale diensten tekort. Institutionele verbeteringen vormen dan ook de belangrijkste uitdaging waarmee India geconfronteerd wordt. Op materieel vlak heeft het land een gebrekkige infrastructuur en blijven de nutsvoorzieningen, op de eerste plaats die van elektriciteit, achter op de noden. Alhoewel op beide terreinen institutionele en materiële verbeteringen werden doorgevoerd, blijft er nog een lange weg af te leggen. Ook de voorziening van urbanisatiediensten voor een groeiende stedelijke bevolking is een uitdaging. Ten slotte zal India er moeten voor zorgen dat het overgrote deel van zijn bevolking kan delen in de voordelen van de groei. Zo niet, dan dreigen zowel de democratie als de economische vooruitgang gevaar te lopen.

Aanhoudende groei en een rijzende plaats van India in de wereldeconomie zijn dus niet verzekerd. Ze zullen afhangen van de vraag of de overheid erin lukt oplossingen te vinden voor dringende problemen van institutionele en materiële aard.

Hoe lang onder de beste omstandigheden de hoge economische groei van het voorbije decennium kan volgehouden worden, is een andere vraag. Op langere termijn rijzen er steeds nieuwe uitdagingen en zijn ontsporingen mogelijk. Zo kunnen populistische politieke beloften de groei in gevaar brengen. Alleszins zal de technologische achterstand ten opzichte van de meest geavanceerde landen geleidelijk verkleinen. De ervaring van onder meer Japan leert dat daarmee ook de economische groei afneemt.

8. LIJST VAN REFERENTIES

- BASU, Kaushik and MAERTENS, Annemie (2007), The pattern and causes of economic growth in India, *Oxford Review of Economic Policy*, vol. 23, no 2, pp. 143-167.
- BHATTACHARJEA, Aditya (2006), Labour Market Regulation and Industrial Performance in India. A Critical Review of the Empirical Evidence, *The Indian Journal of Labour Economics*, 49, no 2, pp. 211-232.
- BHATTACHARJEA, Aditya (2009), The Effects of Employment Protection Legislation on Indian Manufacturing, CDDRL Working Paper No 96, Stanford University.
- BESLEY, T. and BURGESS, R. (2004), Can Labor Regulation Hinder Economic Development? Evidence from India, *Quarterly Journal of Economics*, vol. 119, no 1, pp. 91-134.
- BOSWORTH, Barry, COLLINS, Susan and VIRMANI, Arvind (2007), Sources of Growth in the Indian Economy, in Berry, S., Bosworth, B. and Panagariya, A., *Indian Policy Forum 2006/07*, Sage Publications, pp. 1-69.
- Central Statistical Organization, Ministry of Statistics and Programme Implementation, Government of India (2009), *Millennium Development Goals – India Country Report 2009, Mid-Term Appraisal*.
- CHOWDHURY, Subhanil (2011), Employment in India: What Does the Latest Data Show?, *Economic and Political Weekly*, vol. 46, no 32, pp. 23-26.
- EICHENGREEN, Barry and GUPTA, Poonam. (2011), The Service Sector as India's Road to Economic Growth, NBER Working Paper 16757.
- GOLDAR, Bishwanath (2011), Growth in Organised Manufacturing Employment in Recent Years, *Economic and Political Weekly*, 46, no 7, pp. 20-23.
- GUHA, Ramachandra (2007), *India after Gandhi. The History of the World's largest Democracy*, HarperCollins Publishers.
- KANNAN, K.P. and RAVEENDRAN, G. (2009), Growth sans Employment: A Quarter Century of Jobless Growth in India's Organised Manufacturing, *Economic and Political Weekly*, 44, no 19, pp. 80-91.
- KOCHHAR, K., KUMAR, U., RAJAN, R., SUBRAMANIAN, A. and TOKATLIDIS, I. (2006), India's Pattern of Development: What Happened, What Follows? IMF Working Paper WP/06/22.
- LUCE, Edward (2007), *In Spite of the Gods. The Strange Rise of Modern India*, Abacus.
- McKinsey Global Institute (2010), *India's Urban awakening: building inclusive cities sustaining economic growth*, McKinsey & Company.
- OECD (2007), *OECD Economic Survey: India*, Volume 2007, Issue 14.
- PANAGARIYA, Arvind (2008), *India, the Emergent Giant*, Oxford U.P.

- Planning Commission, Government of India (2011), Mid-Term Appraisal Eleventh Five Year Plan, Oxford University Press.
- PRITCHETT, Lant (2009), A Review of Edward Luce's *In Spite of the Gods: The Strange Rise of Modern India*, *Journal of Economic Literature*, 47, no 3, pp. 771-780.
- RODRIK, Dani and SUBRAMANIAN, Arvind (2004), From 'Hindu Growth' to Productivity Surge: The Mystery of the Indian Growth Transition, NBER Working Paper No 10376.
- SARKAR, S. and MEHTA, B.S. (2010), Income Inequality in India: Pre- and Post-Reform Periods, *Economic and Political Weekly*, 45, no 37, pp. 45-55.
- SRINIVASAN, T. N. (2005), Comments on "From 'Hindu Growth' to Productivity Surge: The Mystery of the Indian Growth Transition", *IMF Staff Papers*, 52(2).
- TOPALOVA, Petia (2008), *India: Is the Rising Tide Lifting All Boats?*, IMF Working Paper WP/08/54.
- TULLY, Mark (2011), *India. The Road Ahead*, Rider.